

Nr 248.

Ankom till riksdagens kansli den 25 juni 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående upprättande av en högskola respektive ett universitet i Norrland.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren av herrar *Skoglund* i Umeå och *Måler* väckt motion (II:21) har hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan angående upprättande av en högskola i Norrland.

Därjämte har i en inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.* väckt motion (II:239) hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning om inrättandet av ett universitet i Norrland.

I nämnda motioner anföres i huvudsak följande.

Motionen II: 21.

Utbildningsmöjligheternas demokratisering får icke bli endast ett slagord utan en realitet. För att nå dithän är det i första hand nödvändigt, att kostnaderna för utbildningen förminskas i sådan grad, att även obemedlade och mindre bemedlade begåvade ungdomar få möjlighet att ägna sig åt högre studier. Som det nu är, äro förhållandena i detta fall långt ifrån tillfredsställande. Urvalet till såväl läroverk som universitet och högskolor är alltfört i mycket hög grad ekonomiskt betingat. Avgörande blir sålunda i regel icke den unges fallenhet för studier utan fastmer föräldrarnas ekonomiska möjligheter att förverkliga en önskan att ge sina barn fortsatt bildning och utbildning. Under de senaste åren lär dock en ändring till det bättre ha inträtt, främst beroende på den ökade tillgången på stipendier av skilda slag. En ytterligare utvidgning av stipendieverksamheten är emellertid alltjämt erforderlig och önskvärd.

Till det erforderliga och önskvärda hör emellertid också, att utbildningsanstalterna fördelas över olika delar av landet. En spridning av utbildningsmöjligheterna inverkar nämligen alltid fördelaktigt på elevtillslutningen. Våra nyinrättade tekniska läroverk och andra utbildningsanstalter kunna lämna otvetydiga bevis härpå. Tillkomsten av dessa skolor och deras fördelning inom landet har följaktligen inneburit och kommer att innebära ökad tillgång på för olika uppgifter väl kvalificerat folk. För Norrland får detta sin allra största betydelse, alldenstund efterfrågan på utbildat folk där är större än inom andra delar av landet. Till följd av den expansion, som pågått och pågår på de ekonomiska, kulturella och administrativa områdena i Norrland, har det nämligen varit och är det alltjämt mycket svårt att ordna rekryteringsfrågan. Hittills har i allra största utsträckning rekryteringen av befattningshavare till mera betydande poster inom norrländska industrier, till kulturella institutioner, för administrationen o. s. v. skett från

landets mellersta och södra delar, vilket medfört ett ständigt ombyte av dylika befattningshavare, som endast undantagsvis inrättat sig för ett kvarstannande i Norrland. Många gånger har det till och med visat sig omöjligt att erhålla tillräckligt kvalificerade krafter, något som särskilt varit fallet i fråga om högskoleutbildat folk. Givet är att arbetet inom skolor, verk och institutioner icke gagnas härav.

En utväg att uppnå bättre förhållande är givetvis den tidigare omnämnda utvidgningen av stipendieverksamheten. En annan vore måhända att till lämplig plats i Norrland förlägga en högskola. Tanken därpå är ingalunda ny. Förslag därom framfördes nämligen på sin tid av framlidne landshövdingen Arthur Engberg men vann icke då någon större anslutning. Frågan torde emellertid böra upptagas på nytt och därvid också prövas av riksdagen.

Underlaget för den ifrågasatta högskolan har avsevärt förbättrats under de gångna åren. Antalet gymnasier inom det planerade uppsagningsområdet — de fyra nordligaste länen — har ökat och utgör för närvarande 10. Under läsåret 1944/45 uppgick elevantalet i de övrenorrländska gymnasierna till åtskilligt över 1 400. Lägger man till dessa siffror antalet gymnasier, som finnas i Hälsingland, kommer antalet att utgöra 12 och elevantalet att uppgå till minst 1 600 à 1 700.

Av intresse äro i detta sammanhang också befolkningssiffrorna. År 1944 utgjorde folkmängden i de fyra nordligaste länen jämte Hälsingland 1 027 673, vilket tal sålunda får betraktas som befolkningsunderlaget för en eventuell norrländsk högskola. För vardera av universiteten i Uppsala och Lund ävensom för högskolorna i Stockholm och Göteborg utgjorde det samma för sagda år i medeltal uttryckt 1 392 418. Jämförelsen ger sålunda vid handen, att befolkningsunderlaget för en högskola för Norrland måste anses betryggande.

Frågan om högskolans förläggningsort låter sig icke besvara utan en ingående prövning. Tvenne platser kunna närmast komma i fråga, nämligen Umeå och Härnösand. Utredningen måste givetvis också omfatta frågan om högskolans organisation, om antalet faktulteter och vilka de skola vara, om bibliotek och institutioner m. m.

Motionen II: 239.

En rad forsknings- och utbildningsproblem äro speciella för Norrland och kunna icke nöjaktigt lösas genom de universitet och andra högskolor, som nu finnas i vårt land. Därtill komma de problem, som, trots att de äro gemensamma med det övriga landets, aldrig kunna tillgodoses för Norrlands vidkommande på grund av denna landsdels perifera läge. Norrlands stora naturrikedomar äro ännu långt ifrån utnyttjade. Den norrländska befolkningens behov av kulturella resurser, hälso- och sjukvård, tandvård, ändamålsenlig bostadsförsörjning etc. är inte tillgodosett.

Beträffande medicin och hygien föreligger ett flertal undersökningar, som visa nödvändigheten av att forskningen stimuleras och hälso- och sjukvårdsapparaten utbygges. Den socialhygieniska undersökningen i Västerbottens och Norrbottens län 1929—1931 gav vid handen, att sjukdomssymtom från tarmkanalen samt blodbrist voro mycket vanliga i övre Norrland samt att tändernas tillstånd var mycket dåligt. Sedan dess ha visserligen stora framsteg gjorts, men ännu återstår mycket innan den norrländska befolkningens, särskilt lantbefolkningens, hälsotillstånd blir tillfredsställande. För den egentliga sjukvården saknas inom åtskilliga specialiteter särskilda kliniker och polikliniker, varför många antingen måste vara utan specialvård eller till priset av stora uppostringar konsultera specialister i Mellansverige. Från ett sådant område som neurologi och neurokirurgi är

omvittnat att färre sjukdomsfall diagnostiseras ju längre bort man kommer från landets enda specialkliniker (i Stockholm) och att många sjuka hinna hopplöst försämrats eller t. o. m. dö, innan — i de fall där sjukdomen verkligen diagnostiseras — plats kan beredas vid specialklinikerna. För förläggandet av en medicinsk högskola till övre Norrland talar emellertid inte bara det faktum, att behovet av specialkliniker är trängande och att den medicinska forskningen inom flera områden måste inriktas på speciellt norrländska förhållanden, utan också att den medicinska undervisningen vid de tre utbildningsanstalter, som nu finnas, avsevärt hämmas av bristen på klinikutrymme, moderna laboratorier, bristande kontakt med andra forskningsgrenar, bl. a. organisk kemi, odontologiska gebit, psykologi och sociologi, samt professorer och andra lärare. I bl. a. bostadshygien och näringshygien behövas särskilda norrlandsprofessorer.

Behovet av tandläkare, vilket som bekant är mycket stort i hela landet, är särskilt trängande i Norrland. Det är mycket osannolikt att detta behov kommer att fyllas, om båda de nya tandläkarinstitut, som riksdagen beslutade 1945, bli förlagda till södra Sverige.

Utbildningen av socialarbetare, som nu äger rum vid socialinstituten i Stockholm och Göteborg, kommer, sedan socialvården blir reformerad och kravet på personalens kvalifikationer höjes, att kräva inrättandet av ett tredje socialinstitut.

En tredje teknisk högskola, förlagd till Norrland, har länge varit ett önskemål. Cellulosakemien, ett hittills av staten försummat ämne, som överlätits åt privata bolag att utforska och monopolisera, kan visa vägen för ett utvinnande av väldiga rikedomar i Norrland. Bergforskningen kräver institutioner, lokaliserade till de områden, som böra utforskas. En byggnadsteknisk avdelning borde också ingå i denna tekniska fakultet. Säkerligen är också en elektroteknisk avdelning motiverad.

Betingelserna för jordbruket i övre Norrland äro i många hänseenden annorlunda än i övriga delar av Sverige. Inte endast är vegetationstiden kort, utan de mycket korta vårarna och höstarna ge synnerligen kort tid för bearbetningen av den öppna åkern. Växtodlingen får därför en helt annan inriktning än i södra och mellersta Sverige. Den konsulent eller lantmannaskollärare, som — såsom fallet nu är — har en syd- eller mellansvensk utbildning, behärskar inte alls denna viktiga fråga. Tillgången på odlingsvärd men icke uppodlad mark är som bekant mycket stor inom de båda nordligaste länen, medan nyodlingsverksamhet förekommer mycket sparsamt inom landet i övrigt. Nyodlingen har sin egen teknik, som behöver läras och bli föremål för verklig forskning både när det gäller val av odlingsmark, arbetets utförande enligt maskinella metoder och jordens senare bearbetning, gödsling och sådd. Dennes forskning bör givetvis äga rum i övre Norrland, där förhållandena äro så speciella, då det gäller förmultning och andra omvandlingsprocesser i jorden. Husdjursskötseln i övre Norrland kännetecknas av egenartade förhållanden, betingade av växtodling, klimat och kreaturstyp. Avkastningsresultaten äro nu otillfredsställande och bristsjukdomar rätt vanliga. Mycket skulle stå att vinna genom en verklig rationalisering. Överhuvud taget har det norrländska jordbruket alltför mycket anstrykning av husbehovsproduktion och är inte med i penninghushållningen på samma sätt som skogsskötseln. Erfarenheterna från Sovjetunionen, där man upprättat vetenskapliga forskningsstationer i de nordligaste trakterna, bevisa att det är möjligt och lönande att idka jordbruk t. o. m. norr om polcirkeln. Man har där genom ett intensivt forskningsarbete lyckats frambringa snabbmognande och köldhärdiga växtsorter. I Sovjetunionens polarområden odlas numera potatis.

morötter, rovor, rädisor och fodergräs. Stora jordbruksanläggningar ha upprättats norr om polcirkeln på Kolahalvön, i Petjorabassängen, i den nya staden Igarka vid nedre Jenisej o. s. v. Sovjets växtförädlingsforskning och lantbruksekonomiska utveckling borde kunna ge rika impulser vid planläggandet av agrarvetenskaplig verksamhet i övre Norrland.

Den naturvetenskapliga fakulteten vid ett norrländskt universitet skulle genom den intima anknytningen till de övriga fakulteterna kunna bli ett centrum för forskningsverksamheten. Det har i debatten om detta universitet framhållits, att en stor biologiinstitution med goda experimentella resurser särskilt i fysiologi skulle tjäna ett fyrfaldigt syfte: biologiinstitution för naturvetarna, anatomi- och fysiologiinstitution för medicinerna och tandläkarna samt institution för den högre utbildningen i lantbrukets och skogsbrukets tjänst. I ett land som Schweiz, där man på ett tidigt stadium haft framsynthet nog att tillkalla framstående organiska kemister från andra delar av världen och ställa rika resurser till den organisk-kemiska forskningens förfogande, ligger man långt framför vårt land på detta forskningsgebit. Vid planläggningen av ett universitet i övre Norrland är det nödvändigt att ägna utformandet av den organisk-kemiska avdelningen ett mycket stort intresse och för en gångs skull ge de yngre forskarna tillfälle uttala sina önskemål i stället för att som så ofta förekommer i sakkunnigeförsamlingar överlämna initiativet åt de resignerade äldre. Cellulosakemien, som är en gren av den organiska kemien, kan aldrig utvecklas utan att denna ägnas mera intresse.

För geologi och meteorologi, där Norrland framvisar säregna förhållanden, böra särskilda avdelningar upprättas.

Den humanistiska fakulteten blir självfallet inte »matnyttig» på samma sätt som de övriga institutionerna, vilkas ekonomiska lönsamhet ligger i öppen dag. Man bör emellertid inte i ett samhälle, som önskar sammanställas med attributet kultur, kräva, att varje vetenskaplig och intellektuell institution skall motiveras med räntabilitetskalkyler. De finska och lapska folkgrupperna ha rätt att peka på sina språk och kulturarv såsom objekt för intensivare forskning och bättre skydd. Vi ha i Sverige ännu inga professorer i ett så viktigt ämne som sociologi.

Av det sagda framgår, att vi eftersträva ett universitet av för vårt land ny typ. Det är med hänsyn till särskilt den naturvetenskapliga forskningens nutida utveckling i hög grad önskvärdt för att inte säga nödvändigt att de olika institutionerna upprätthålla en god kontakt. Så t. ex. utgöra den organiska kemiens framsteg en nödvändig förutsättning för utveckling inom medicinens, odontologiens, jordbrukets och skogsbrukets områden. För oss synes det lämpligt, att man vid planerandet av ett universitet i Norrland tar sikte på möjligheten av att skapa fakulteter för naturvetenskap, humaniora, odontologi, medicin, teknologi, agrarpolitik och -vetenskap, socialpolitik och ev. ytterligare ämnen inom en organisatorisk ram. Den nuvarande uppdelningen i universitet och specialhögskolor synes oss ur många synpunkter opraktisk och knappast i något avseende motiverad.

Givetvis böra de studentsociala synpunkterna inte lämnas obeaktade. Frågan om den högre utbildningens demokratisering få vi återkomma till i annat sammanhang. Var det föreslagna universitet än förlägges — enligt vår uppfattning bör någon av de större industriorterna i övre Norrland komma i fråga — måste en plan för bostadskvarteren åtfölja planen för universitetets pedagogiska och vetenskapliga institutioner. Då studierna i princip böra betraktas som produktivt arbete och studenterna böra tillförsäkras samma möjligheter som andra medborgare att bo och bilda familj, måste man vid bostadsproduktionens planerande bl. a. ta hänsyn

till behovet av familjebostäder. Erfarenheterna från våra nuvarande högskolestäder visa, att även om särskilda studentstadsdelar inte böra eftersträvas, måste studenterna beredas bättre möjligheter att erhålla goda och ändamålsenliga bostäder inom rimligt avstånd från universitetsinstitutionerna. Man kan inte inskränka ett nytt universitets planläggning till dessa och överlämna bostadspolitiken åt slumpen.

Vi anse det vidare nödvändigt att före planläggningen göra en noggrann analys av bristerna i vår nuvarande forskning och högskoleutbildning. Traditioner skola bevaras endast i den mån de tjäna ett förnuftigt ändamål. Vi ha för få professorer och lärare i förhållande till studentantalet, inga eller fåtaliga forskningsassistenter, praktiskt taget ingen kontorspersonal, undermåliga laboratorier, snåla anslag till vetenskaplig forskning etc. Examinensväsendet är irrationellt. Den akademiska verksamheten är i många hänseenden stelnad i ålderdomliga former och ter sig i jämförelse med förhållandena i andra länder efterbliven. Så t. ex. är disputationsväsendet i svensk utformning en omotiverad kvarleva från en gången tid. Modern forskning bedrivs inte som i vårt land av ensamma, från varandra isolerade akademiker utan av grupper av samarbetande vetenskapsmän. Ett föråldrat system representerar också den gemensamma utbildningslinjen för läroverkslärare och forskare. Här krävs en uppdelning i en pedagogisk linje och en vetenskaplig linje med fördjupad specialisering.

Ett universitet, som byggde på moderna erfarenheter och bröte med sådana traditioner, vilka hämma den intellektuella utvecklingen, skulle kunna bli ett ferment för uppräckning av hela vårt akademiska liv. För Norrlands vidkommande kunde universitetet, i den mån det tilldelades resurser för bl. a. skapandet av ett tidsenligt vetenskapligt bibliotek och på ett helt annat sätt än våra hittillsvarande högskolor utvecklade förbindelser med de folkliga kulturorganisationerna, bli ett kulturcentrum av utomordentligt betydelse.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över ifrågavarande motioner av *kanslern för rikets universitet, 1945 års universitetsberedning* och *naturvetenskapliga forskningskommittén*. I de avgivna yttrandena anföres i huvudsak följande.

Kanslern för rikets universitet.

Jag instämmer livligt i önskningarna, att de speciella norrlandsproblemen skola bli föremål för vetenskaplig behandling i så stor utsträckning som möjligt, men jag känner mig ej övertygad om att den bästa utvägen härför är att inrätta ett särskilt universitet i Norrland. Anstalter för insamling av material och för försöksverksamhet på olika områden måste givetvis vara förlagda till Norrland, kanske utformade som särskilda forskningsstationer, men själva den teoretiskt betonade vetenskapliga bearbetningen synes utan egentlig olägenhet kunna äga rum vid nuvarande universitet och högskolor i andra delar av landet. Den effektivaste åtgärden även för lösande av de norrländska problemen torde vara att utrusta de redan befintliga vetenskapliga institutionerna med tillräcklig personal och tillräckliga medel för att med framgång kunna bearbeta nämnda problem. Måhända kunna särskilda anslag beviljas dessa institutioner för vissa bestämda sådana ändamål. Genom dylika åtgärder skulle man säkerligen uppnå större resultat i förhållande till de använda medlen, än om de tillgängliga ekonomiska resurserna användas till inrättande av ett nytt universitet.

En spridning av de lägre utbildningsanstalterna över skilda delar av landet bör givetvis äga rum. Av ekonomiska skäl är det ej möjligt att förfara på samma sätt med universitetet och fackhögskolorna. En modern forsk-

ningsanstalt av högskoletyp fordrar nämligen för anläggning och drift anslag av en storleksordning, som gör det nödvändigt att starkt begränsa antalet dylika anstalter. Åtminstone under den närmaste tiden torde det vara uteslutet att inrätta någon dylik anstalt i Norrland.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer jag, att här ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon åtgärd.

1945 års universitetsberedning.

Universitetsberedningen vill först beröra de önskemål om en allmän kritisk analys av vår forskning och högskoleutbildning, vilka framlagts i slutet av motionen II: 239. Flera av de där anlagda synpunkterna äro av det slag, att de falla inom området för beredningens arbetsuppgift, och de komma alltså att av beredningen under loppet av dess överläggningar tagas under omprövning. Detta blir sålunda fallet med behovet av lärare, assistenter och annan personal, laboratorier och forskningsanslag, likaså med examensväsendet och en del andra i motionen nämnda spörsmål. Beträffande denna del av motionen i fråga torde således ingen särskild utredning vara av behovet påkallad.

Beträffande det i båda motionerna framställda yrkandet om utredning av frågan angående inrättandet av ett universitet, respektive en högskola, i Norrland finner universitetsberedningen att en del av de i motionerna anförda synpunkterna kunna synas tala för en sådan tanke. Lösningen av vissa näringshygieniska, agrikulturella och andra forskningsfrågor skulle kunna tänkas befrämjad genom hithörande forskningsinstitutioners förläggande till Norrland; detta motiverar dock knappast upprättandet av ett helt universitet. Vad den träkemiska forskningen angår, har den visat sig kunna arbeta under gynnsamma förhållanden även vid mera sydligt belägna svenska anstalter. Svårigheten för i Norrland bosatta personer att förskaffa sig högskoleutbildning minskas givetvis i och med den fortgående utvecklingen av kommunikationerna söderut samt genom ett utbyggande av stipendieväsendet. Denna senare möjlighet har påpekats i motionen II: 21, och beredningen vill giva tanken på ett ytterligare utbyggande av stipendiehjälpen åt studiebegåvade ungdomar sin varma anslutning.

Universitetsberedningen anser det icke uteslutet, att i en framtid förhållandena på olika områden kunna ha utvecklats sig därhän, att frågan om upprättandet av en eller flera högskolor eller måhända av ett på olika fakulteter uppdelat universitet i Norrland vinner verklig aktualitet. Vid nuvarande tidpunkt finner beredningen det emellertid nödvändigt att framhålla, att de i landet redan befintliga universiteten och högskolorna förete så avsevärda behov av upprustning med avseende å såväl personal som institutioner, att statsmakternas strävanden för den vetenskapliga forskningens och undervisningens förstärkning i första hand böra inriktas härpå. Ett nytt akademiskt lärosäte i Norrland skulle — vilket omfång det än komme att få — kräva högst betydande kostnader, medan det å andra sidan komme att gå en lång tid, innan det kunde väntas ge studie- och forskningsresultat, som vore jämförliga med de nuvarande universitetens och högskolornas. Icke minst torde det få att kämpa med betydande svårigheter i fråga om den lämpliga rekryteringen av sina lärarbefattningar. Under sådana förhållanden anser sig beredningen icke kunna tillstyrka igångsättandet av en utredning med det i motionerna avsedda syftet.

Beredningen har emellertid ögonen öppna för behövligheten av åtgärder, som kunna främja det vetenskapliga och allmänt kulturella livet i Norrland, där bl. a. frånvaron av vetenskapliga bibliotek jämte de långa avstånden vållar svårighet för läkare, jurister, ingenjörer och andra att hålla sig à jour med den vetenskapliga utvecklingen. Det skulle kunna tänkas, att de norr-

ländska centralbiblioteken försåges med möjligheter att utvidga sitt bokbestånd med för olika syften erforderlig vetenskaplig litteratur, och att något av de större länslasarettens bereddes tillfälle att skaffa sig ett fackvetenskapligt bibliotek, från vilket utlåning kunde ske.

Det må slutligen erinras om att vissa av motionärernas önskemål — till exempelvis en särskild tandläkarutbildning för Norrland m. m. — varit och äro under omprövning inom den 1943 tillsatta norrlandskommittén.

Naturvetenskapliga forskningskommittén.

Då kommitténs verksamhet är begränsad till det naturvetenskapliga området anser sig kommittén böra inskränka sitt yttrande till att huvudsakligen gälla behovet av naturvetenskaplig forskning och akademisk undervisning i Norrland.

Det förevarande problemet synes kommittén böra granskas utifrån två synpunkter, som med en viss förenkling skulle kunna betecknas såsom allmänna rikssynpunkter och speciella norrlandssynpunkter. Från hela rikets synpunkt sett kan då till att börja med framhållas såsom kommitténs uppfattning, att våra nuvarande universitet och högskolor med bortseende från vissa speciella fall kunna anses tillräckliga för landets behov av vetenskapligt arbete och akademisk undervisning. En förutsättning för giltigheten av detta uttalande är dock givetvis, att anslag och ekonomiskt stöd i olika avseenden ställas till förfogande i den omfattning, som föreslagits av de olika kommittéer, som under senare år tillsatts för att förbereda de vetenskapliga institutionernas upprustning. Antalet universitet och högskolor torde även vara tillräckligt stort för att säkra en allsidig syn på de problem rörande forskning och undervisning, som falla inom dessa verksamhetsområden. Det är ju givetvis ingalunda säkert, att just det antal av dylika anstalter, som nu finnas i landet, skulle representera det lämpligaste, men kommittén vill dock framhålla, att det icke ur alla synpunkter är lyckligt, att antalet universitet och högskolor i ett litet land som vårt ökas utöver det nuvarande. De anslag, som kunna ställas till förfogande för dessa ändamål, äro ju begränsade och fara föreligger, att de kunna bli bortplotttrade, om de spridas på ett större antal händer. I varje fall förutsätter kommittén, att den nu pågående upprustningen av de redan existerande universiteten och högskolorna fullföljes, innan något nytt universitet eller någon ny högskola i Norrland inrättas.

Kommittén är å andra sidan medveten om att från specifikt norrländsk synpunkt åtskilliga, om än icke alla, skäl tala för förläggande av ett universitet i Norrland, och dessa norrländska skäl kunna givetvis i viss utsträckning dessutom sägas beröra hela riket. Sålunda är det uppenbart, att ett universitet ur allmän kultursynpunkt har en mycket stor betydelse för den landsända, till vilken det förlägges. Norrland har vidare alltid lidit brist på intellektuell arbetskraft, och det är ju möjligt att flera norrlänningar skulle kunna förskaffa sig akademisk utbildning, om ett universitet förlägges i Norrland, än om de som nu måste förlägga sina studier till sydligt belägna universitet. Att skillnaden skulle bli påfallande stor kan dock knappast förväntas, eftersom ändå avstånden från olika platser i Norrland till det nya universitetet bli så stora. Möjligt är även att flera akademiskt utbildade norrlänningar på detta sätt skulle stanna kvar i Norrland för att där utföra sin livsgärning, än som nu är fallet. Ett universitet i Norrland skulle även kunna inom vissa naturvetenskapliga områden spela en särskild roll genom att ta upp till behandling specifikt norrländska forskningsproblem, t. ex. på växtförädlingsområdet. En länkbar väg vore därför, att vissa specialhögskolor eller specialinstitutioner till att börja med upprättades, kring vilka så små-

ningom ett alltmera fullständigt norrländskt universitet skulle kunna växa upp.

Frågan huruvida ett universitet eller en högskola bör förläggas till Norrland eller ej är enligt kommitténs upfattning en statsfinansiell avvägningsfråga. Såväl bestående som eventuellt nytillkommande vetenskapliga institutioner måste tillförsäkras anslag och personal i en utsträckning, som gör dem funktionsdugliga, och i den mån dessa villkor kunna uppfyllas tala åtskilliga skäl för ett bättre tillgodoseende av Norrlands krav i här nämnt avseende än som nu är fallet. Kommittén anser sig därför böra tillstyrka de förslag om utredning rörande frågan om ett universitet eller högskola i Norrland, som framlagts i motionerna.

Utskottet.

Utskottet får till en början i likhet med universitetsberedningen framhålla, att de önskemål om en allmän kritisk analys av vår forskning och högskoleutbildning, vilka framlagts i motionen II: 239, innefatta synpunkter av det slag, att de falla inom området för beredningens arbetsuppgifter och alltså komma att av beredningen tagas under omprövning. Beträffande dessa spörsmål torde därför någon särskild utredning icke vara av behovet påkallad.

Vad angår de i båda de föreliggande motionerna II: 21 och II: 239 framförda yrkandena om en utredning rörande inrättandet av ett universitet i Norrland anser utskottet sig böra i enlighet med den uppfattning, som kommit till uttryck i de föreliggande remissyttrandena, betona, att den effektiva åtgärden även för lösande av de norrländska problemen synes vara att utrusta de vid våra universitet och högskolor redan befintliga vetenskapliga institutionerna med tillräcklig personal och tillräckliga medel för att framgångsrikt bearbeta dessa problem. Kanslern för rikets universitet har också framhållit, att man genom dylika åtgärder säkerligen skulle uppnå större resultat i förhållande till de använda medlen än om de tillgängliga ekonomiska resurserna användes till inrättandet av ett nytt universitet, vilket för anläggning och drift skulle draga kostnader av en mycket betydande storleksordning. Universitetsberedningen har för sin del understrukit, att de i landet redan befintliga universiteten och högskolorna förete så avsevärda behov av upprustning med avseende å såväl personal som institutioner, att statsmakternas strävanden för den vetenskapliga forskningens och undervisningens förstärkning i första hand borde inriktas härpå. Utskottet delar för sin del de sålunda nu anförda synpunkterna. Utskottet vill dock icke förneka, att frågan om upprättandet av ett universitet i Norrland framdeles måhända kan vinna verklig aktualitet. I likhet med den naturvetenskapliga forskningskommittén vill utskottet emellertid peka på att det kan finnas lämpligt att efter hand förlägga vissa specialhögskolor eller specialinstitutioner till Norrland, kring vilka så småningom ett mera fullständigt norrländskt universitet skulle kunna växa upp. Utskottet får även understryka vad universitetsberedningen anför i fråga om det önskvärda i att åtgärder vidtagas till förstärkande av den vetenskapliga biblioteksutrustningen vid de norrländska centralbiblioteken och de större länslasarettan i Norrland.

På grund av vad utskottet sålunda här ovan anförut anser utskottet sig icke

böra tillstyrka bifall till de i motionerna II: 21 och II: 239 framställda yrkandena. Utskottet hemställer alltså,

att motionerna II: 21* och II: 239 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Karl Andersson, Heiding, Mannerskantz, Boman, Ekströmer, Petersson, Johan Eric Ericson* och *Hesselbom*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Ohlin, Falla, Rubbestad, Mårtensson, Åkerström, Hoppe, Thapper, Onsjö* och *Birke*.

R e s e r v a t i o n

av herr *Åkerström*.
